

Dvije škole pod jednim krovom: najvidljiviji primjer diskriminacije u obrazovanju u Bosni i Hercegovini

Kako su nastale?

Sukob u Bosni i Hercegovini devedesetih godina prošlog vijeka doveo je do ogromnih raseljavanja i etničke homogenizacije na mnogim područjima. U pokušaju da se taj proces preokrene i potakne povratak izbjeglih i raseljenih osoba, praksa „dvije škole pod jednim krovom“ uspostavljena je kao privremena mjera u tri etnički podijeljena kantona Federacije Bosne i Hercegovine (Zeničko-dobojski kanton, Srednjobosanski i Hercegovačko-neretvanski kanton). Ova privremena mjera omogućila je djeci različitih etničkih grupa, koja su ranije pohađala nastavu u zasebnim, često neadekvatnim privatnim prostorijama (kućama, barovima ili restoranima), priliku da se barem obrazuju u jednoj školskoj zgradi. Nažalost, privremena mjera je postala stalna, bez ikakvog sistemskog rješenja na vidiku kako bi se provela tranzicija u integrirane škole.

Kako izgledaju?

Karakteristike „dvije škole pod jednim krovom“ se razlikuju od slučaja do slučaja. Vidljive manifestacije ovih škola su zgrade ili mreže zgrada koje su u predratnim godinama bile jedna osnovna ili srednja škola, ali sada su dvije.

Djeca iste dobi koja pohađaju iste ili slične programe na istoj lokaciji dijele se na osnovu etničke pripadnosti. Djeca se de facto razdvajaju pomoću fizičkih ili nefizičkih prepreka, uključujući korištenje zasebnih ulaza i pohađanje škole u različitim smjenama.

Ova segregacija djece podstiče podjelu i pojmom umjetnih razlika. U postkonfliktnoj BiH to nadalje potiče nepovjerenje, koči pomirenje i dugoročno je prijetnja stabilnosti i ekonomskom prosperitetu.

Štaviše, sistem „dvije škole pod jednim krovom“ je ekonomski neefikasan, što negativno utiče na kvalitet obrazovanja.

Zašto su diskriminatorne?

Praksa „dvije škole pod jednim krovom“ predstavlja kršenje međunarodnih konvencija i domaćeg zakonodavstva. Postoje izričite zakonske odredbe, i u državnim i zakonima na nižim nivoima, koje zabranjuju diskriminaciju i segregaciju kao oblik diskriminacije. Dok učenici imaju mogućnost pohađanja bilo koje od škola u okviru modela „dvije škole pod jednim krovom“, praksa je pokazala da će pohađati školu u kojoj preovlađuje njihova etnička grupa. Pored nastavnog plana i programa, školsko okruženje je takvo da se u njemu dobro mogu osjećati samo pripadnici jedne etničke grupe.

Iako je potreba da se zaštitи kulturni identitet razumljiva, zloupotreba istog nije, što je potvrđeno i u Izvještaju Vijećа za ljudska prava Ujedinjenih nacija (UN) za BiH, u kom se navodi: „koristi se prekomjerno naglašavanje kulturnih razlika, uključujući jezičke razlike da se opravdaju prakse koje nameću segregaciju učenika na osnovu etnonacionalne pripadnosti“. Postoji i odluka domaćeg suda koja je praksu ocijenila diskriminirajućom, ali je tek treba provesti.

Od napretka do nazadovanja

Ograničavajući, ali važan korak posljednjih godina bilo je administrativno i pravno ujedinjenje „dvije škole pod jednim krovom“ na nekim lokacijama. To znači da prethodno segregirane škole postaju jedno pravno lice, s jednim imenom, jednim budžetom, jednim školskim odborom, jednim direktorom i jednim zamjenikom (različite etničke pripadnosti), jednim nastavničkim vijećem, jednim vijećem roditelja i jednim

vijećem učenika, te zajedničkim administrativnim i pomoćnim osobljem.

Škole koje su administrativno i pravno ujedinjene i dalje se suočavaju s izazovima, ali takav je pristup pozitivan i, uz komplementarni rad u drugim oblastima obrazovanja, kao što je reforma nastavnih planova i programa, mogao bi biti osnova strateškog pristupa prestanku prakse „dvije škole pod jednim krovom“.

Premda administrativno pravno ujedinjavanje ukazuje da je iskorak napravljen, ukupna situacija se ne popravlja.

Naprotiv, bilo je pokušaja da se osnuju nove „dvije škole pod jednim krovom“ ili da se djeca potpuno odvoje u monoetničke škole.

Ovo posljednje predstavlja praksu u multietničkim područjima gdje se djeca prevoze u škole u područjima u kojima čine etničku većinu.

Te su mjere dijametralno suprotne praksi koja je danas potrebna za napredovanje,

pomirenje i prosperitet mladih ljudi u BiH.

Ovo pitanje je i dalje teško riješiti. Kantonalne vlasti koje imaju primarne nadležnosti u obrazovanju u FBiH ne snose odgovornost za uklanjanje diskriminacije u obrazovanju.

Postoji i ozbiljan nedostatak političke volje, kao i zabrinutosti roditelja oko očuvanja nacionalnog identiteta.

Da bi odlučno krenuli prema inkluzivnim školama, Misija preporučuje sljedeće:

1. Politički dijalog
2. Administrativno i pravno ujedinjavanje škola
3. Veća interakcija među djecom
4. Reforma nastavnih planova i programa
5. Poštovanje sudskih odluka
6. Odgovornost donatora.

„Dvije škole pod jednim krovom“ jedna je od mnogih politika i praksi u obrazovnom sektoru koje su diskriminirajuće i štetne za mlade u BiH.

Iako „dvije škole pod jednim krovom“ predstavljaju samo mali dio škola u BiH, ovakva praksa predstavlja najvidljiviju i najistureniju politiku obrazovanja koja vodi u daljnje podjele. Na vlastima BiH ipak ostaje da tačno utvrde na koji način će okončati ovu praksu, a to moraju učiniti što hitnije.

Misija izražava svoju spremnost da nastavi pružati podršku u osmišljavanju tog puta i provedbi pozitivnih promjena.

Pratite Misiju OSCE-a u BiH

Misija OSCE u Bosni i Hercegovini
Fra Andjela Zvizdovića 1, UNITIC Toranj A
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 952 100
Fax: +387 33 442 479
press.ba@osce.org
www.osce.org/bih